

PROCEDURY INTERWENCYJNE

W SZKOLE

*Sporządzone na podstawie publikacji Komendy Stołecznej Policji
oraz materiałów pomocniczych opublikowanych
przez*

Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej

<http://www.cmppp.edu.pl>

Spis treści

1. Procedury postępowania nauczycieli w sytuacjach zagrożenia młodzieży demoralizacją.....	3
2. Metody współpracy z policją.....	7
3. Podstawy prawne stosowanych procedur.....	8
4. Procedury w aspekcie szkolnego programu wychowania oraz szkolnego programu profilaktyki:	
a. Współpraca szkoły z organami ścigania.....	9
b. Demoralizacja.....	9
c. Alkohol	12
d. Substancje psychoaktywne.....	13
e. Zachowania przemocowe	14
f. Czyny karalne.....	15
5. Uprawnienia policji	17
6. Kryteria oceny ryzyka wystąpienia agresji i przemocy w szkole	18
7. Akty prawne dotyczące bezpieczeństwa w szkole.....	21
8. Instytucje wspomagające szkołę.....	30

1. Procedury postępowania nauczycieli w sytuacjach zagrożenia młodzieży demoralizacją

Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady postępowania policji z nieletnimi sprawcami czynów karalnych jest Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Policja zgodnie z art. 37 ustawy, w wypadkach nie cierpiących zwłoki zbiera i utrwała dowody czynów karalnych, w razie potrzeby dokonuje ujęcia nieletniego, a także wykonuje czynności zlecone przez sędziego rodzinnego.

Dokumentem wewnętrznym uściślającym te zasady jest Zarządzenie nr 15/97 Komendanta Głównego Policji z dnia 16 czerwca 1997 r. w sprawie form i metod działań policji w zakresie zapobiegania i zwalczania demoralizacji i przestępczości nieletnich.¹

Do podejmowania działań interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych w szkole zobowiązuje *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dn. 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem. W myśl tego dokumentu szkoły i placówki podejmują działania interwencyjne polegające na powiadomieniu rodziców i policji w sytuacjach kryzysowych, w szczególności, gdy dzieci i młodzież używają, posiadają lub rozprowadzają środki odurzające.*

W rozporządzeniu §10 zobowiązuje szkoły i placówki do opracowania, strategii działań wychowawczych i zapobiegawczych oraz interwencyjnych, wobec dzieci i młodzieży zagrożonej uzależnieniem.

Działania interwencyjne

I. W przypadku uzyskania informacji, że uczeń który, nie ukończył 18 lat, używa alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawia nierząd, bądź przejawia inne zachowania świadczące o demoralizacji,² nauczyciel powinien podjąć następujące kroki:

1. Przekazać uzyskaną informację wychowawcy klasy.
2. Wychowawca informuje o fakcie pedagoga/psychologa szkolnego i dyrektora szkoły.
3. Wychowawca wzywa do szkoły rodziców (prawnych opiekunów) ucznia i przekazuje im uzyskaną informację. Przeprowadza rozmowę z rodzicami oraz z uczniem, w ich obecności. W przypadku potwierdzenia informacji, zobowiązuje ucznia do zaniechania negatywnego postępowania, rodziców zaś bezwzględnie do szczególnego nadzoru nad dzieckiem. W toku interwencji

¹ Obecnie w KGP finalizowane są prace nad zmianą powyższego zarządzenia

² Naruszanie zasad współżycia społecznego, popełnienie czynu zabronionego, systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki, wścążęstwo, udział w działalności grup przestępczych – art.4 §1 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich

profilaktycznej może zaproponować rodzicom skierowanie dziecka do specjalistycznej placówki i udział dziecka w programie terapeutycznym.

4. Jeżeli rodzice odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, a nadal z wiarygodnych źródeł napływają informacje o przejawach demoralizacji ich dziecka, dyrektor szkoły pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub policję (*specjalistę ds. nieletnich*).
5. Podobnie, w sytuacji gdy, szkoła wykorzysta wszystkie dostępne jej środki oddziaływań wychowawczych, (*rozmowa z rodzicami, ostrzeżenie ucznia, spotkania z pedagogiem, psychologiem, itp.*), a ich zastosowanie nie przynosi oczekiwanych rezultatów, dyrektor szkoły powiadamia sąd rodzinny lub policję. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tych instytucji.
6. Jeżeli zachowania świadczące o demoralizacji przejawia uczeń który ukończył 18 lat, a nie jest to udział w działalności grup przestępczych czy popełnienie przestępstwa, to postępowanie nauczyciela powinno być określone przez wewnętrzny regulamin szkoły.
7. W przypadku uzyskania informacji o popełnieniu przez ucznia, który ukończył 17 lat, przestępstwa ściganego z urzędu lub jego udziału w działalności grup przestępczych, zgodnie z art. 304 § 2 kodeksu postępowania karnego, dyrektor szkoły jako przedstawiciel instytucji jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub policję.

II. W przypadku, gdy nauczyciel podejrzewa, że na terenie szkoły znajduje się uczeń będący pod wpływem alkoholu lub narkotyków powinien podjąć następujące kroki:

1. Powiadamia o swoich przypuszczeniach wychowawcę klasy.
2. Odizolowuje ucznia od reszty klasy, ale ze względów bezpieczeństwa nie pozostawia go samego; stwarza warunki, w których nie będzie zagrożone jego życie ani zdrowie.
3. Wzywa lekarza w celu stwierdzenia stanu trzeźwości lub odurzenia, ewentualnie udzielenia pomocy medycznej.
4. Zawiadamia o tym fakcie dyrektora szkoły oraz rodziców/opiekunów, których zobowiązuje do niezwłocznego odebrania ucznia ze szkoły. Gdy rodzice/opiekunowie odmówią odebrania dziecka, o pozostaniu ucznia w szkole, czy przewiezieniu do placówki służby zdrowia, albo przekazaniu go do dyspozycji funkcjonariuszom policji - decyduje lekarz, po ustaleniu aktualnego stanu zdrowia ucznia i w porozumieniu z dyrektorem szkoły/placówki.
5. Dyrektor szkoły zawiadamia najbliższą jednostkę policji, gdy rodzice ucznia będącego pod wpływem alkoholu - odmawiają przyścia do szkoły, a jest on agresywny, bądź swoim zachowaniem daje powód do zgorzenia albo zagraża życiu lub zdrowiu innych osób. W przypadku stwierdzenia stanu nietrzeźwości,³ policja ma możliwość przewiezienia ucznia do izby wytrzeźwień, albo do policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych - na czas niezbędny do

³ Stężenie we krwi powyżej 0,5 ‰ alkoholu lub w wydychanym powietrzu powyżej 0,25 mg alkoholu w 1 dm³

wytrzeźwienia (maksymalnie do 24 godzin). O fakcie umieszczenia zawiadamia się rodziców/opiekunów oraz sąd rodzinny jeśli uczeń nie ukończył 18 lat.

6. Jeżeli powtarzają się przypadki, w których uczeń (przed ukończeniem 18 lat) znajduje się pod wpływem alkoholu lub narkotyków na terenie szkoły, to dyrektor szkoły ma obowiązek powiadomienia o tym policji (*specjalisty ds. nieletnich*) lub sądu rodzinnego.
7. Spożywanie alkoholu na terenie szkoły przez ucznia, który ukończył 17 lat, stanowi wykroczenie z art. 43 ust. 1 Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Należy o tym fakcie powiadomić policję. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tej instytucji.

III. W przypadku, gdy nauczyciel znajduje na terenie szkoły substancję przypominającą wyglądem narkotyk powinien podjąć następujące kroki:

1. Nauczyciel zachowując środki ostrożności zabezpiecza substancję przed dostępem do niej osób niepowołanych oraz ewentualnym jej zniszczeniem do czasu przyjazdu policji, próbuje (o ile to jest możliwe w zakresie działań pedagogicznych) ustalić, do kogo znaleziona substancja należy.
2. Powiadamia o zaistniałym zdarzeniu dyrektora szkoły wzywa policję.
3. Po przyjeździe policji niezwłocznie przekazuje zabezpieczoną substancję i przekazuje informacje dotyczące szczegółów zdarzenia.

IV. W przypadku, gdy nauczyciel podejrzewa, że uczeń posiada przy sobie substancję przypominającą narkotyk, powinien podjąć następujące kroki:

1. Nauczyciel w obecności innej osoby (wychowawca, pedagog, dyrektor, itp.) ma prawo żądać, aby uczeń przekazał mu tę substancję, pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni (we własnej odzieży), ew. innych przedmiotów budzących podejrzenie co do ich związku z poszukiwaną substancją. Nauczyciel nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukania odzieży ani teczki ucznia - jest to czynność zastrzeżona wyłącznie dla policji.
2. O swoich spostrzeżeniach powiadamia dyrektora szkoły oraz rodziców/opiekunów ucznia i wzywa ich do natychmiastowego stawiennictwa.
3. W przypadku, gdy uczeń, mimo wezwania, odmawia przekazania nauczycielowi substancji i pokazania zawartości teczki, dyrektor szkoły wzywa policję, która przeszukuje odzież i przedmioty należące do ucznia oraz zabezpiecza znalezioną substancję i zabiera ją do ekspertyzy.
4. Jeżeli uczeń wyda substancję dobrowolnie, nauczyciel, po odpowiednim zabezpieczeniu, zobowiązany jest bezzwłocznie przekazać ją do jednostki policji. Wcześniej próbuje ustalić, w jaki

sposób i od kogo, uczeń nabył substancję. Całe zdarzenie nauczyciel dokumentuje, sporządzając możliwie dokładną notatkę z ustaleń wraz ze swoimi spostrzeżeniami.

UWAGA:

Zgodnie z przepisami ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii - w Polsce karalne jest:

- posiadanie każdej ilości środków odurzających lub substancji psychotropowych;
- wprowadzanie do obrotu środków odurzających;
- udzielanie innej osobie, ułatwianie lub umożliwianie ich użycia oraz nakłanianie do użycia;
- wytwarzanie i przetwarzanie środków odurzających.

Każde z wymienionych zachowań jest czynem karalnym w rozumieniu przepisów ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, jeśli sprawcą jest uczeń, który ukończył 13 lat a nie ukończył 17 lat.

Z przestępstwem mamy do czynienia jeżeli któryś z wymienionych czynów popełni uczeń, po ukończeniu 17 lat. W takiej sytuacji mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego.

Jeżeli przestępstwo ma miejsce na terenie szkoły, należy wezwać policję.

W każdym przypadku popełnienia czynu karalnego przez ucznia, który nie ukończył 17 lat należy zawiadomić policję lub sąd rodzinny, a w przypadku popełnienia przestępstwa przez ucznia, który ukończył 17 rok życia prokuratora lub policję (art. 4 Upn i art. 304 Kpk).

V. Postępowanie wobec ucznia – sprawcy czynu karalnego lub przestępstwa:

- niezwłoczne powiadomienie dyrektora szkoły,
- ustalenie okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia,
- przekazanie sprawcy (o ile jest znany i przebywa na terenie szkoły) dyrektorowi szkoły, lub pedagogowi szkolnemu pod opiekę,
- powiadomienie rodziców ucznia-sprawcy,
- niezwłoczne powiadomienie policji w przypadku gdy sprawa jest poważna (rozbój, uszkodzenie ciała, itp.), lub sprawca nie jest uczniem szkoły i jego tożsamość nie jest nikomu znana,
- zabezpieczenie ewentualnych dowodów przestępstwa, lub przedmiotów pochodzących z przestępstwa i przekazanie ich policji (np. sprawca rozboju na terenie szkoły używa noża i uciekając porzuca go lub porzuca jakiś przedmiot pochodzący z kradzieży).

VI. Postępowanie nauczyciela wobec ucznia, który stał się ofiarą czynu karalnego

- udzielenia pierwszej pomocy (przedmedycznej), bądź zapewnienia jej udzielenia poprzez wezwanie lekarza w przypadku kiedy ofiara doznała obrażeń,
- niezwłoczne powiadomienie dyrektora szkoły,
- powiadomienie rodziców ucznia,
- niezwłoczne wezwanie policji w przypadku, kiedy istnieje konieczność profesjonalnego zabezpieczenia śladów przestępstwa, ustalenia okoliczności i ewentualnych świadków zdarzenia.

W przypadku znalezienia na terenie szkoły broni, materiałów wybuchowych, innych niebezpiecznych substancji lub przedmiotów, należy zapewnić bezpieczeństwo przebywającym na terenie szkoły osobom, uniemożliwić dostęp osób postronnych do tych przedmiotów i wezwać policję - tel.997 lub 112.

2. Metody współpracy szkoły z policją

W ramach długofalowej pracy profilaktyczno – wychowawczej szkoła i policja utrzymują stałą, bieżącą współpracę w zakresie profilaktyki zagrożeń.

Koordinatorami współpracy powinni być: pedagog/psycholog szkolny oraz specjalista ds. nieletnich i patologii właściwej jednostki policji.

Do współpracy ze szkołą zobowiązany jest także dzielnicowy, w rejonie którego znajduje się szkoła/placówka.

Pracownicy szkoły wyznaczeni do współpracy z policją, specjaliści ds. nieletnich i patologii oraz dzielnicowi powinni wspólnie ustalić wzajemnie zasady kontaktu, by móc na bieżąco wymieniać informacje i rozwiązywać problemy związane z bezpieczeństwem i dobrem uczniów.

W ramach współpracy policji ze szkołą organizuje się:

- spotkania pedagogów szkolnych, nauczycieli, dyrektorów szkół z zaproszonymi specjalistami ds. nieletnich i patologii, podejmujące tematykę zagrożeń przestępczością oraz demoralizacją dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym,
- spotkania tematyczne młodzieży szkolnej z udziałem policjantów m.in. na temat odpowiedzialności nieletnich za popełniane czyny karalne, prawnych aspektów narkomanii, wychowania w trzeźwości itp. oraz z młodszymi uczniami, na temat zasad bezpieczeństwa, zachowań ryzykownych oraz sposobów unikania zagrożeń,
- informowanie policji o zdarzeniach na terenie szkoły wypełniających znamiona przestępstwa, stanowiących zagrożenie dla życia i zdrowia uczniów oraz przejawach demoralizacji dzieci i młodzieży,

- udzielanie przez policję pomocy szkole w rozwiązywaniu trudnych, mogących mieć podłoże przestępcze problemów, które zaistniały na terenie szkoły,
- wspólny – szkoły i policji - udział w lokalnych programach profilaktycznych związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom oraz zapobieganiem demoralizacji i przestępczości nieletnich.

UWAGA:

Policja powinna być wzywana do szkoły w sytuacjach, o których mowa w „Procedurach (...)” albo, gdy wyczerpane zostaną środki możliwe do zastosowania przez szkołę w określonej sytuacji, w których obecność policji jest konieczna.

Każda, dotycząca uczniów wizyta policjanta w szkole, powinna być wcześniej zasygnalizowana dyrektorowi, lub uzgodniona z innym pracownikiem szkoły.

3. Podstawy prawne stosowanych procedur

- 1) Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich /Dz. U. z 1982 r. Nr 35 poz.228 z p. zm. - tekst jednolity Dz. z 2002r. Nr 11 poz.109 z późn. zm./ oraz przepisy wykonawcze w związku z ustawą /.
- 2) Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi /Dz. U. Nr 35, poz.230 z p. zm./
- 3) Ustawa z dnia 24 kwietnia 1997 r. o przeciwdziałaniu narkomanii /Dz. U. z 2003 r. Nr 24, poz. 198/.
- 4) Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji /Dz. U. Nr 30 poz. 179 z późn. zm./
- 5) Zarządzenie Nr 15/97 Komendanta Głównego Policji z dnia 16 czerwca 1997 r. w sprawie form i metod działań policji w zakresie zapobiegania i zwalczania demoralizacji i przestępczości nieletnich.
- 6) Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty /Dz. U. z 1996 r. Nr 67, poz. 329 z późn. zm./
- 7) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem /Dz. U. Nr 26, poz.226/.

4. „Procedury” w aspekcie szkolnego programu wychowania oraz szkolnego programu profilaktyki

Procedury są prawną wykładnią wytyczającą ogólną drogę postępowania szkoły w trudnych sytuacjach. Jest ona zgodna z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonej.

a. Współpraca szkoły z organami ścigania

Procedury określają warunki oraz metody współpracy placówki oświatowej z policją. Ważne jest, aby przedstawiciele policji nie kojarzyli się uczniom jedynie z osobami wymierzającymi karę, ale również, a może przede wszystkim, z odpowiedzialnymi dorosłymi, służącymi pomocą i wsparciem w trudnych sytuacjach społeczno-prawnych. W tym celu warto budować odpowiednie relacje szkoły z policją, określić wzajemne oczekiwania. Policja rokrocznie powinna uczestniczyć w zajęciach o charakterze prewencyjnym. O każdej jej wizycie w szkole powinien być poinformowany dyrektor placówki.

Powszechna znajomość konsekwencji prawnych, które sprawca musi ponieść za swój czyn, stwarza również dogodną atmosferę do podjęcia współpracy w celu wyjaśnienia zajścia. Sytuacja taka daje poczucie bezpieczeństwa emocjonalnego zarówno ofierze, jak i świadkowi zdarzenia. Rola tego drugiego, często pomijana i niedoceniana, jest bardzo trudna ze względu na dwojaki charakter interesów reprezentowanych przez świadka. Z jednej strony obserwujemy ochronę własnego bezpieczeństwa (niechęć do skierowania agresji na siebie), z drugiej zaś poczucie obowiązku społecznego i współczucie dla ofiary. Również rodzice wcześniej zapoznani z obligatoryjnym sposobem postępowania w trudnej sytuacji, łatwiej przyjmują działania szkoły oraz podejmują z nią współpracę.

b. Demoralizacja

Rolę koordynatora wszelkich działań wychowawczych dla uczniów wymagających szczególnej uwagi pełni w szkole pedagog (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 roku w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach). W myśl powyższego rozporządzenia procedury omawiają postępowanie wobec nieletniego, którym jest uczeń do ukończenia 18 lat. Czynny takiej osoby w rozumieniu ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich mogą być rozpatrywane w trzech aspektach:

- demoralizacji - jest to osoba, która nie ukończyła 18 lat;
- czynu karalnego - jest to osoba, która dopuszczając się takiego czynu miała ukończony 13 rok życia a nie ukończyła 17 lat;

- środków wychowawczych lub poprawczych orzekanych względem osoby nic dłużej jednak niż do ukończenia 21 lat.

Pierwsza procedura omawia postępowanie wobec ucznia, który przejawia zachowania wskazujące na demoralizację. W myśl ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, mówimy o niej wtedy, gdy „zostają naruszone zasady współżycia społecznego, dochodzi do popełnienia czynu zabronionego, uczeń systematycznie uchyla się od obowiązku szkolnego lub kształcenia zawodowego, używa alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawia nierząd, włóczęgostwo lub bierze udział w działalności grup przestępczych”. Na szczególną uwagę zasługuje zapis o „naruszaniu zasad współżycia społecznego”. Uczeń przejawiający takie zachowania dopuszcza się czynów charakteryzujących się arogancją, wulgarnością oraz przemocą emocjonalną. Utrudniają one lub wręcz uniemożliwiają prowadzenie zajęć lekcyjnych. Choć nie są w rozumieniu prawnym czynami karalnymi, świadczą o demoralizacji.

W myśl wspomnianego wyżej rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu - pomoc udzielana przez pedagoga szkolnego musi być poprzedzona rozpoznaniem przyczyn niepowodzeń szkolnych. Pedagog, do którego napływają niepokojące sygnały, ma obowiązek uwiarygodnić informacje i zbadać tło, na którym występują nieprawidłowości. Podstawą do powyższego winna być wnikliwa analiza dokumentów (dziennik lekcyjny, zeszyty przedmiotowe, prace klasowe, karta zdrowia itp.), a także rozmowy przeprowadzone z nauczycielami przedmiotowymi, pielęgniarką szkolną, personelem administracyjnym, wychowawcą świetlicy środowiskowej, jeśli uczeń do niej uczęszcza.

W dalszej kolejności pedagog powinien przyjrzeć się sytuacji rodzinnej ucznia. Spotkanie na terenie domu pozwala na zapoznanie się sytuacją ekonomiczną i społeczną podopiecznego. Pedagog odwiedzający ucznia musi uzyskać ustną zgodę na wejście do mieszkania. Nie musi jednak wcześniej zapowiadać wizyty. Jeżeli rodzice odmawiają wpuszczenia go do domu, może to świadczyć o nieprawidłowościach w funkcjonowaniu rodziny i zawsze powinno być traktowane jako sygnał ostrzegawczy.

Procedura zakłada powiadomienie rodziców o nieprawidłowościach w zachowaniu dziecka. To bardzo trudne zadanie i przeprowadzone nieumiejętnie może spowodować nieodwracalne szkody. Rozmowa na ten temat powinna być wcześniej gruntownie przemyślana. Cel powinien zakładać poinformowanie o zaistniałym problemie oraz wspólne wypracowanie rozwiązania.

Ważne jest wybranie dogodnego miejsca do przekazania trudnych dla odbiorcy informacji. Nie powinien być to ruchliwy korytarz szkolny. Panujące tam warunki nie sprzyjają poczuciu bezpieczeństwa, a to z kolei powoduje przyjęcie postawy obronnej. Przy rozmowie powinny znajdować się tylko osoby zainteresowane. Najlepiej, jeżeli pedagogowi towarzyszy wychowawca lub nauczyciel, do którego obie strony mają zaufanie. Osoba taka śledzi przebieg rozmowy i przejmuje

inicjatywę w newralgicznych momentach. Jest również świadkiem, który potrafi przytoczyć najważniejsze elementy dialogu.

Dla przebiegu rozmowy ważny jest rodzaj emocji, jaki jej towarzyszy. Dlatego już na wstępie warto nawiązać pozytywny kontakt. Dobrze jest podziękować rodzicowi za przybycie. Prowadząc rozmowę, należy pamiętać, aby nie oceniać, mówić o niepokojących zachowaniach, w żadnym wypadku nie obrażać rozmówcy.

Ważnym elementem jest przekaz pozawerbalny, który stanowi ponad 80% komunikatu. Ton głosu, ułożenie ciała, wyraz twarzy może decydująco wpłynąć na obraz tego, co mamy do przekazania. Często sprzyjająca atmosfera, poczucie bezpieczeństwa, powoduje ujawnienie dodatkowych informacji dotyczących problemu. Na tak przygotowanym gruncie należy spisać kontrakt, który określi warunki do spełnienia zarówno przez ucznia, dom rodzinny, jak i szkołę.

Kontrakt powinien być oparty na współpracy z innymi pracownikami szkoły i uwzględniać predyspozycje, umiejętności oraz wiedzę członków rady pedagogicznej. Powinien również określać konkretne, pożądane zmiany w zachowaniu dziecka, które należy osiągnąć w trakcie oddziaływań pedagogicznych. Konieczne jest wyznaczenie terminów specjalistycznych konsultacji, określenie częstotliwości i rodzaju kontaktów ucznia z pedagogiem szkolnym oraz szkoły z rodzicami/opiekunami dziecka. Umożliwia to monitorowanie postępów podopiecznego. Jeżeli pomimo podjętych kroków, wynikających z kontraktu, nie następuje poprawa bądź rodzice odmawiają współpracy, ewentualnie strony nie wywiązują się z podjętych zobowiązań, pedagog jest zobligowany powiadomić o nieprawidłowościach sąd rodzinny lub policję.

Wybór instytucji, do której szkoła zwraca się z prośbą o interwencję, nie może być przypadkowy. Wynika on z rozwoju sytuacji. Jeżeli zdarzenia poprzedzające podjęcie decyzji mają charakter przewlekły, właściwe będzie zwrócenie się z prośbą o wgląd w rodzinę bądź w sprawę nieletniego do sądu rodzinnego. W sytuacjach wymagających natychmiastowej interwencji, kiedy zagrożone jest zdrowie bądź życie ucznia lub innych osób, instytucją uprawnioną do działań jest policja.

Dużym problemem szkół średnich I i II stopnia są pełnoletni uczniowie, którzy podejmują zachowania ryzykowne. Ich postawy i zachowania mogą wywierać negatywny wpływ na uczniów młodszych. Możemy wymienić tu dążenie do oficjalnego palenia papierosów, picia alkoholu, a także sięganie po inne substancje psychoaktywne czy łamanie norm społecznych i obyczajowych. Zdarzają się także przypadki prostytuowania się. Nawet, jeżeli wspomniane zachowania mają miejsce poza murami szkoły, oddziałują one na małoletnich uczniów. W okresie adolescencji wpływ grupy rówieśniczej na tworzący się dopiero system wartości i norm jest bardzo silny.

Jeżeli zatem przejawy demoralizacji wykazuje uczeń, który ukończył 18 lat, sposób

postępowania w takim przypadku powinien określać statut szkoły. Może przewidywać skreślenie z listy uczniów. Ponieważ jednak naczelnym zadaniem szkoły pozostaje ukończenie nauki przez jak największą liczbę młodzieży, przed wydaleniem ucznia należy podjąć szereg kroków zmierzających do uzdrowienia sytuacji. Wśród nich powinna znaleźć się rozmowa, mająca na celu określenie norm i zasad obowiązujących w szkole oraz zaoferowanie pomocy uczniowi w rozwiązaniu jego problemów. Jej przebieg winien być poprzedzony wnikliwą analizą sytuacji.

Rozpoznanie należy dokonać w oparciu o posiadaną dokumentację oraz wywiad środowiskowy. Rozmowa (przeprowadzona w oddzielnym, wyznaczonym do tego celu pomieszczeniu), powinna zmierzać w kierunku ujawnienia potrzeb oraz sposobów pomocy uczniowi. Podsumowaniem działań powinno być spisanie kontraktu, w którym jednoznacznie zostaną zdefiniowane warunki, po których spełnieniu uczeń może pozostać w szkole. Dopiero, jeżeli umowa pozostaje niewypełniona, a demoralizujący charakter zachowania ucznia przekłada się negatywnie na wychowawcze funkcje szkoły, rada pedagogiczna ma prawo podjąć ostateczną decyzję dotyczącą usunięcia go z placówki.

c. Alkohol

Zachowania będące wykroczeniami lub czynami karalnymi, pojawiające się u osób nieletnich, są sygnałem wyjątkowej demoralizacji. Wymagają natychmiastowych, wcześniej przemyślanych, złożonych i ustrukturalizowanych działań. Do takich zachowań zalicza się spożywanie i podawanie alkoholu bądź przebywanie na terenie szkoły pod jego wpływem lub wpływem innej substancji psychoaktywnej. Zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości oraz przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 26 października 1982 r. z późniejszymi zmianami, (Art. 43) zachowanie takie u osób pełnoletnich stanowi wykroczenie i podlega karze grzywny.

„Procedura” zawiera opis postępowania wobec ucznia, który łamie powyższy przepis. Obok poinformowania o zaistniałym fakcie wychowawcy i dyrektora, wyznacza osobę, która bezzwłocznie powiadamia o sytuacji rodziców bądź opiekunów nieletniego. Obliguje ich również do natychmiastowego odebrania ucznia ze szkoły w określonym czasie. Jednocześnie procedura zakłada odizolowanie nieletniego w celu zapewnienia mu bezpieczeństwa fizycznego. Reakcja na zatrucie alkoholowe może przebiegać z różnym nasileniem oraz objawami fizycznymi. Nawet niewielka dawka substancji może spowodować poważne konsekwencje zdrowotne. Nie można też wykluczyć równoczesnego zatrucia innym środkiem psychoaktywnym, co może doprowadzić do skumulowania toksyn w organizmie i w rezultacie spowodować zagrożenie zdrowia bądź życia ucznia. Nieznane jest również pochodzenie, a przez to jakość spożytej substancji. Z tego powodu uczeń nie może pozostawać bez opieki medycznej. Do przybycia lekarza powinna się nim zająć pielęgniarka lub osoba przeszkolona w udzielaniu pierwszej pomocy. Lekarz jest jedyną osobą powołaną, która może fachowo określić stan trzeźwości ucznia oraz podjąć decyzję o ewentualnej konieczności hospitalizacji. Odizolowanie

nietrzeźwego dziecka sprzyja również zachowaniu dyskrecji i zmniejszeniu negatywnego wpływu na innych uczniów.

Jeżeli rodzice nie zgłaszają się po dziecko w określonym wcześniej czasie, a jest ono agresywne lub swym zachowaniem zakłóca porządek, szkoła ma obowiązek wezwania policji, która może umieścić nieletniego w izbie wytrzeźwień lub policyjnej izbie zatrzymań, nie dłużej jednak niż na 24 godziny. Do obowiązków policji należy powiadomienie o tym fakcie rodziców lub opiekunów dziecka, a także z urzędu Sądu ds. Rodzinnych i Nieletnich. Podobnie, jeżeli incydent powtarza się, choć jego przebieg nie przybiera form ekstremalnych lub rodzice deklarują współpracę, lecz nie przynosi ona oczekiwanych rezultatów - szkoła ma obowiązek powiadomić sąd o pogłębiającej się demoralizacji dziecka. Brak reakcji szkoły ma negatywny wpływ zarówno na ucznia, jak i jego otoczenie, np. może przyspieszyć proces uzależnienia od środków psychoaktywnych.

d. Substancje psychoaktywne

Pojawienie się substancji psychoaktywnej w szkole nakłada na placówkę oświatową obowiązek zabezpieczenia tej substancji oraz przekazania jej policji, co jest zgodne z ustawą o przeciwdziałaniu narkomanii z dn. 24 kwietnia 1997 roku, znowelizowanej 26 października 2000 r. Art. 48 punktem 1, według którego: „Kto, wbrew przepisom ustawy, posiada środki odurzające lub substancje psychotropowe, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3”. Aby zidentyfikować skład chemiczny oraz jednoznacznie ocenić, czy jakaś substancja jest środkiem psychoaktywnym, czy nie, konieczne jest profesjonalne badanie laboratoryjne. Nie ma żadnej metody organoleptycznej, która pozwalałaby na identyfikację narkotyku. Dlatego, jeżeli istnieje najmniejsze podejrzenie co do pochodzenia znalezionej substancji, należy zabezpieczyć ją przed dostępem w niepowołane ręce, następnie przekazać do badania wezwanej policji. Zabezpieczenie polega na umieszczeniu jej w dodatkowym opakowaniu oraz komisyjnym opieczętowaniu. W skład komisji powinni wejść: pedagog, wychowawca oraz dyrektor szkoły. Przy czynnościach tych powinien być obecny również uczeń, do którego należy substancja (o ile jego tożsamość jest znana). Wszelkie substancje rozsypane bądź rozlane na podłodze należy odgrodzić i zabezpieczyć przed rozniesieniem na stopach, a do ich identyfikacji natychmiast wezwać policję. Jeżeli istnieje podejrzenie, że uczeń posiada przy sobie narkotyk, należy go odizolować od innych przez umieszczenie w oddzielnym pomieszczeniu. Następnie zażądać okazania zawartości kieszeni i plecaka oraz wydania substancji. Wskazane jest, aby okazanie odbywało się przed komisją, w skład której wchodzi wychowawca, pedagog oraz dyrektor szkoły. Dla wprowadzenia lepszej atmosfery, koniecznej do współpracy, warto zaprosić szkolnego rzecznika praw ucznia.

Podjęcie wspomnianych działań służy głównie zachowaniu poczucia bezpieczeństwa zarówno nieletniego, jak i osoby, przed którą ma być dokonane okazanie. W tym celu należy bezzwłocznie wezwać policję, która ma prawo dokonać przeszukania. Jeżeli uczeń dobrowolnie wyda substancję,

należy zabezpieczyć ją w sposób podany wyżej. Jeżeli uczeń odmawia współpracy, należy podjąć próbę zachęcenia go do niej, informując, że jest ona zawsze poczytywana na jego korzyść. W przeciwnym wypadku jest to równoznaczne z uzasadnionym domniemaniem o jego winie. Z przebiegu interwencji należy sporządzić notatkę. O zdarzeniu należy bezzwłocznie powiadomić rodziców ucznia.

Warto w tym miejscu przypomnieć, że organizując na terenie szkoły oficjalne palarnie dla pełnoletniej młodzieży, narusza się prawo. Takie postępowanie jest niezgodne z ustawą o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych z dnia 9 listopada 1995 roku. W Art. 3 nakazuje ona ochronę zdrowia przed następstwami używania tytoniu przez propagowanie stylu życia wolnego od nałogu palenia papierosów.

e. Zachowania przemocowe

Zachowania o charakterze przemocowym, są lżejszą formą czynów karalnych. Ich przedmiotem mogą być inne osoby, zwierzęta, lub rzeczy. Obok przemocy fizycznej często pojawia się przemoc emocjonalna. Dokuczanie, obrażanie czy izolowanie jest odczuwane jako bardzo dotkliwe, ponieważ narusza poczucie godności i uczucia ofiary. Ważne jest, aby reakcja szkoły wobec takich przypadków była natychmiastowa i prezentowała wspólne stanowisko rady pedagogicznej. Nauczyciel obserwujący takie zachowanie ma obowiązek przerwania go, używając perswazji słownej lub fizycznej. Powinien użyć tylko tyle siły, jaka jest niezbędna na przykład do rozdzielenia bijących się osób. Następnie należy powiadomić o zajściu wychowawcę klasy ewentualnie pedagoga szkolnego. Ten przeprowadza ze sprawcą rozmowę wyjaśniającą, która może przybrać formę wspólnego zastanowienia się nad zadośćuczynieniem lub naprawieniem szkód. Jeżeli czyn ma charakter karalny należy zastosować niżej omówioną procedurę.

Szczególnym przypadkiem czynu karalnego są zachowania o charakterze przemocowym. Przedmiotem agresji ze strony ucznia mogą być inne osoby, zwierzęta, lub przedmioty. Istotnym jest, aby postępowanie przedstawicieli szkoły wobec przejawów agresji było zawsze natychmiastowe i za każdym razem miało taki sam przebieg. Wyrabia to u wszystkich uczestników zajścia, zarówno sprawcy jak i ofiary a także świadka, poczucie nieuchronności konsekwencji. Wpływa to pozytywnie na atmosferę dzięki, której wykrywalność takich zachowań jest wyższa a przebieg interwencji z nią związanych łagodniejszy w przebiegu. Nauczyciel będący świadkiem przemocy ma obowiązek jej przerwania. Wolno mu użyć perswazji słownej lub minimalnej siły koniecznej na przykład do rozdzielania bijących się osób. O zajściu powinien zostać natychmiast powiadomiony wychowawca ewentualnie pedagog szkolny, który przeprowadza ze sprawcą rozmowę wyjaśniającą. Powinna ona przybrać charakter wspólnego zastanowienia się nad przyczynami zajścia, jej skutkami oraz sposobami

innego rozwiązania sytuacji konfliktowej. Bardzo ważnym rozmowy jest określenie sposobów zadośćuczynienia lub naprawienia szkód.

Ogólne procedury BHP nie określają zachowania w przypadku znalezienia na terenie szkoły broni, materiałów wybuchowych bądź innych niebezpiecznych substancji lub przedmiotów. Dlatego „procedury” zalecają zapewnienie bezpieczeństwa przebywającym na terenie szkoły osobom, poprzez ewakuację lub odizolowanie uczniów i pracowników szkoły od przedmiotu zagrożenia. Równocześnie szkoła jest zobowiązana do powiadomienia policji o zaistniałym problemie.

Dopiero tak pojmowane „procedury” dają gwarancję rzetelności w ich przeprowadzaniu. Umożliwiają wypracowanie bezpiecznej „drogi ewakuacyjnej” w sytuacjach wymagających natychmiastowej reakcji czy działań opartych na przepisach prawnych, zapewniających bezpieczeństwo fizyczne i emocjonalne społeczności szkolnej. Dają gwarancję zatrzymania eskalacji zjawisk o charakterze przestępczym w szkole.

f. Czyny karalne. Postępowanie wobec sprawcy i ofiary

„Procedura” omawiająca postępowanie z uczniem - sprawcą czynu karalnego, obliuguje do ustalenia okoliczności zajścia. Należy odizolować winnego od rówieśników. Uczeń pozbawiony audytorium łatwiej rezygnuje z roli „gwiazdy”, jaką odgrywa w grupie. Ponadto ujawniane przez niego fakty mogą pomóc w wykryciu innych sprawców, a obecność świadków zdecydowanie blokuje chęć współpracy. Dla zapewnienia poczucia bezpieczeństwa emocjonalnego przy składaniu wyjaśnień powinna być obecna osoba, którą uczniowie darzą zaufaniem, np. wychowawca, szkolny rzecznik praw ucznia. Osoba ta, będąc świadkiem rozmowy, podpisuje się pod notatką sporządzoną po jej przeprowadzeniu. Protokół winien zawierać datę, godzinę oraz miejsce zajścia, personalia sprawcy, poszkodowanego oraz świadków zdarzenia, a w dalszej kolejności dokładnie ustalony przebieg wydarzeń. Ważne jest, aby nie konfrontować świadka z winnym ze względu na poczucie bezpieczeństwa tego pierwszego. Niewłaściwe jest również nagłaśnianie zajścia w formie plotki. Zaistniały problem powinien być otwarty oraz omówiony podczas wcześniej przygotowanych zajęć, np. godziny wychowawczej, co pozwala na podjęcie dyskusji i pożądaną interpretację zdarzenia. Ponadto niekontrolowane rozpowszechnianie informacji może wpływać na deformację przebiegu zdarzeń i zatarcie faktów. A to z kolei może mieć wpływ na przebieg dalszego dochodzenia.

W równie fachowy sposób trzeba zadbać o ucznia będącego ofiarą czynu karalnego (zapewnienie poczucia bezpieczeństwa, zarówno fizycznego, jak i emocjonalnego). W pierwszej kolejności należy odizolować go od sprawcy umieszczając w oddzielnym pomieszczeniu, np. gabinecie lekarskim. Pomocy przedmedycznej powinna udzielić pielęgniarka lub osoba przeszkolona, która zadecyduje o ewentualnym wezwaniu pogotowia. Należy pamiętać również o

pomocy psychologicznej, gdyż dziecko pozostające pod wpływem przebytej traumy może zareagować w sposób nieprzemyślany, impulsywny. Równocześnie należy powiadomić o zajściu rodziców bądź opiekunów ucznia będącego ofiarą, pamiętając o emocjach, jakie wzbudzi w nich taka wiadomość. Rozmowa musi być przeprowadzona w sposób kompetentny. Najlepiej, jeżeli prowadzi ją wcześniej wyznaczona osoba, która posiada odpowiednie predyspozycje i kompetencje. Informacja przekazana przez telefon powinna zawierać w pierwszej kolejności zwięzły opis zdarzenia oraz aktualny stan fizyczny i psychiczny ofiary. W dalszej części należy podać kroki, jakie zostały podjęte w celu wyjaśnienia zajścia oraz zapewnienia bezpieczeństwa poszkodowanemu. W każdym razie rodzic osoby poszkodowanej powinien zgłosić się po dziecko do szkoły. Jeżeli sytuacja jest poważna w ocenie pedagoga i wymaga natychmiastowej interwencji policji, zabezpieczenia śladów bądź wszczęcia dochodzenia, należy powiadomić o zajściu organy ścigania. W przypadku uzyskania informacji o popełnieniu przez ucznia, który ukończył 17 lat, przestępstwa ściganego z urzędu lub jego udziału w działalności grup przestępczych, zgodnie z artykułem 304 § kodeksu postępowania karnego, dyrektor szkoły jako przedstawiciel instytucji jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub policję.

Oprac. Jagna Niepokólczycka-Gac

5. Uprawnienia policji

a. Legitymowanie ucznia

Na terenie szkoły policjant może wylegitymować ucznia aby:

- zidentyfikować osobę podejrzaną o popełnienie czynu karalnego/przestępstwa lub wykroczenia;
- ustalić świadków zdarzenia powodującego naruszenie bezpieczeństwa lub porządku publicznego;
- wykonać polecenie wydane przez sąd, prokuratora lub organy administracji rządowej;
- zidentyfikować osoby wskazane przez pokrzywdzonych jako sprawców czynów karalnych/przestępstw lub wykroczeń;
- poszukiwać osoby zaginione lub ukrywające się przed organami ścigania.

b. Przeszukanie

Na terenie szkoły można dokonać przeszukania w celu:

- wykrycia lub zatrzymania albo przymusowego doprowadzenia osoby podejrzanej;
- znalezienia rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie lub podlegających zajęciu w postępowaniu karnym;

c. Przesłuchanie ucznia

- jeżeli uczeń nie ukończył 17 lat, a jest podejrzany o popełnienie czynu karalnego, przesłuchanie powinno odbywać się przede wszystkim w obecności prawnych opiekunów, a jeśli to niemożliwe – w obecności nauczycieli
- w charakterze świadka można przesłuchać każdego małoletniego, bez względu na wiek i w takiej czynności nie jest konieczny udział rodziców lub opiekunów prawnych.

d. Zatrzymanie ucznia

Może ono nastąpić jeżeli:

- istnieje uzasadnione przypuszczenie, że uczeń popełnił czyn karalny/przestępstwo;
- zachodzi potrzeba umieszczenia ucznia w policyjnej izbie dziecka związku z uzasadnionym podejrzeniem popełnienia przez niego przestępstwa.

Policja może zabrać ucznia ze szkoły, jeżeli:

- przeciwko uczniowi toczy się postępowanie karne, a sąd lub prokurator zarządzili przymusowe doprowadzenie ucznia;
- uczeń jest świadkiem w procesie karnym, a organ prowadzący postępowanie zarządził przymusowe doprowadzenie ucznia;
- uczeń stwarza w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także ich mienia
- uczeń w stanie po użyciu środków odurzających swoim zachowaniem stwarza zagrożenie lub znajduje się w okolicznościach zagrażających jego życiu lub zdrowiu albo życiu lub zdrowiu innych osób.

6. Kryteria oceny ryzyka wystąpienia agresji i przemocy w szkole

Do analizy i oceny stopnia ryzyka można posłużyć się zestawem kryteriów, opracowanych na podstawie „sposobów kształtowania warunków organizacyjno – instytucjonalnych” oraz „kształtowania pozytywnego społecznie klimatu szkoły”, wynikających z badań naukowych (źródło: J. Surzykiewicz, 2000).

I Zadania szkoły w zakresie kształtowania pozytywnego kontekstu uczenia się

i odpowiednich warunków organizacyjno-instytucjonalnych.

1. Różnorodność form nauczania oraz powiązanie treści dydaktycznych z życiem codziennym ucznia.

- a) jakie metody aktywizujące i projektowe wykorzystują nauczyciele?
- b) jaki procent uczniów uczestniczy w konkursach przedmiotowych?
- c) jakie koła zainteresowań działają w szkole?
- d) jak szkoła korzysta z pomocy rodziców i specjalistów zewnętrznych dla urozmaicenia zajęć?
- e) czy system oceniania w szkole jest motywujący (oparty na pozytywnych zachętach dla uczniów)?

2. Stosowanie środków dyscyplinujących.

- a) czy uczniowie i rodzice uczestniczą w opracowywaniu zestawu środków dyscyplinujących i akceptują je?
- b) w jaki sposób okazywali akceptację (debata w klasach, zawieranie kontraktów)?
- c) czy środki dyscyplinujące są powiązane ze szkolnym programem wychowawczym i profilaktyki?

3. Organizowanie różnych form pomocy dla wyrównania szans.

- a) w jaki sposób udzielana jest pomoc uczniom słabszym?
- b) jakie formy pomocy stosowane są w odniesieniu do uczniów z zaburzeniami zachowania?
- c) w jaki sposób szkoła wspiera uczniów zdolnych?

4. Wsparcie w uczeniu się oraz przeciwdziałanie rozczarowaniom i spadkowi motywacji do nauki? (podać formy wsparcia).

- a) w jaki sposób szkoła zapewnia wsparcie?
- b) jakie są formy wsparcia?

5. Wspomaganie uczniów z problemami?

- a) jakie są formy pomocy dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych?
- b) czy są w szkole nauczyciele przeszkoleni do udzielania takiej pomocy? W jakim zakresie?
- c) jakie formy pomocy realizuje pedagog/ psycholog szkolny?

6. Granice i normy obowiązujące w szkole.

- a) w jaki sposób uczniowie, rodzice i nauczyciele dowiadują się o normach zachowania obowiązujących w szkole?
- b) czy zapisy zamieszczone w regulaminach i kontraktach szkolnych są konsekwentnie stosowane?

7. Procedury reagowania na przejawy przemocy w szkole.

- a) czy nauczyciele wiedzą, co mogą i co powinni robić w przypadku zauważania jakiejś formy przemocy?
- b) czy w dokumentach szkoły zapisane są procedury interwencyjne?
- c) jakie programy profilaktyczne zapobiegające przemocy realizuje szkoła?

8. Warunki materialno-organizacyjne do prawidłowego funkcjonowania szkoły.

- a) jaki jest stan obiektu?
- b) czy są fundusze na działania dodatkowe?

9. Bezpieczeństwo dzieci w drodze do i ze szkoły.

- a) czy szkoła dba o bezpieczeństwo uczniów?
- b) w jaki sposób?

10. Doskonalenie zawodowe nauczycieli.

- a) czy nauczyciele doskonalą swoje umiejętności zawodowe/osobiste?
- b) jakie formy doskonalenia wybierają nauczyciele (np. kursy, seminaria itp.)?

11. Wspieranie rozwoju psychospołeczny uczniów w zakresie podejmowanych ról związanych z płcią.

- a) jakie działania są podejmowane w szkole (np. programy profilaktyczne)?

II Kształtowanie pozytywnego społecznego klimatu szkoły.

1. Budowanie i rozwijanie środowiska szkoły jako wspólnoty.

- a) jaki jest stopień akceptacji nauki szkolnej przez uczniów? (frekwencja, wagary, „lubienie” szkoły)?
- b) jaka jest frekwencja rodziców w spotkaniach szkolnych?
- c) czy mają miejsce spotkania całej społeczności (uczniów, nauczycieli, rodziców)?
- d) jakie są ich formy spotkań (apele czy spotkania integracyjne)?

2. Sposoby służące otwartej komunikacji, wykorzystywane w szkole.

- a) jakie występują w szkole?
- b) jakie są sposoby komunikowania zarządzeń szkolnych?
- c) jak uczeń może podzielić się krytycznymi uwagami o szkole?
- d) jak rodzice mogą podzielić się krytycznymi uwagami o szkole?
- e) jak przedstawiciele społeczności szkolnej mogą zawiadomić o zaobserwowanych przykładach agresji i innych problemowych zachowaniach, zauważonych w szkole (skrzynki, telefon zaufania i in.)?

3. Radzenie sobie z konfliktami nauczycieli i uczniów oraz rodziców i nauczycieli.

- a) czy nauczyciele stosują motywujące i sprawiedliwe formy oceniania?
- b) jak są rozwiązywane konflikty (ewentualne przykłady)?
- c) czy szkoła stosuje procedury mediacji?
- d) do kogo może się zwrócić uczeń, czy rodzic w przypadku konfliktu z nauczycielem?

4. Wspieranie kształtowanie się poczucia własnej wartości uczniów (stwarzanie możliwości doświadczenia sukcesu).

- a) w jaki sposób szkoła stwarza możliwości doświadczenia sukcesów przez uczniów?

5. Profilaktyka przemocy medialnej i komputerowej.

- a) jak szkoła przygotowuje ucznia do odbioru treści medialnych i stara się ograniczać zagrożenia związane z dostępem do sieci (np. dyskusje w klasach, prelekcje dla rodziców) ?

6. Działania integrujące uczniów oraz nauczycieli i rodziców.

- a) jakie działania integrujące uczniów oraz nauczycieli i rodziców prowadzi szkoła?

7. Współpraca szkoły z rodzicami.

- a) jak szkoła wspiera rodziców niewydolnych wychowawczo?
- b) jaki procent rodziców uczestniczy w wywiadówkach?
- c) w jaki sposób rodzice są informowani o sprawach szkoły?
- d) czy spotkania z rodzicami prowadzone są według wcześniej przygotowanych scenariuszy?
- e) na czym polega udział rodziców i uczniów w zarządzaniu szkołą?

8. Współpraca szkoły ze środowiskiem lokalnym.

- a) jakie formy pomocy dla osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji (przemoc w rodzinie, bieda, itp.) są dostępne w środowisku lokalnym?
- b) jaką pomoc otrzymuje szkoła od lokalnych instytucji?
- c) w jakich projektach lokalnych uczestniczy?

*Opracowanie: Krzysztof Wojcieszek - Wyższa Szkoła Zarządzania im. Jańskiego
oraz Joanna Szymańska - CMPPP*

*Źródło: J. Surzykiewicz: „Agresja i przemoc w szkole. Uwarunkowania socjoekologiczne.”, CMPPP,
Warszawa 2000.*

7. Akty prawne dotyczące bezpieczeństwa w szkole

USTAWA O SYSTEMIE OŚWIATY z dnia 7 września 1991 r. (tekst jednolity: Dz. U. z 1996 r. Nr 67, poz. 329, z późn. zm.).

Art. 1. System oświaty zapewnia w szczególności:

2) wspomaganie przez szkołę wychowawczej roli rodziny.

10) utrzymywanie bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach placówkach

12) opiekę dzieciom i młodzieży osieroconym, pozbawionym całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej, a także uczniom pozbawionym całkowicie lub częściowo opieki, rodzicielskiej, a także uczniom pozostającym w trudnej sytuacji materialnej i życiowej,

**ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ
I SPORTU z dnia 26 marca 2004 r. (Dz. U. z dnia 19 kwietnia 2004 r.)**

§ 2.

1. Statut szkoły określa w szczególności:

1) cele i zadania szkoły wynikające z przepisów prawa oraz uwzględniające program wychowawczy szkoły, o którym mowa w odrębnych przepisach,

2) sposób wykonywania zadań szkoły, z uwzględnieniem optymalnych warunków rozwoju ucznia, zasad bezpieczeństwa oraz zasad promocji i ochrony zdrowia,

7) organizację zajęć dodatkowych dla uczniów, z uwzględnieniem w szczególności ich potrzeb rozwojowych,

8) formy opieki i pomocy uczniom, którym z przyczyn rozwojowych, rodzinnych lub losowych potrzebna jest pomoc i wsparcie, w tym również pomoc materialna,

9) organizację współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi oraz innymi instytucjami świadczącymi poradnictwo i specjalistyczną pomoc dzieciom i rodzicom,

10) organizację i formy współdziałania szkoły z rodzicami (prawnymi opiekunami) w zakresie nauczania, wychowania i profilaktyki.

2. Program wychowawczy szkoły, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, uchwała rada pedagogiczna po zasięgnięciu opinii rady rodziców i samorządu uczniowskiego.

USTAWA z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674, Nr 170, poz. 1218 i Nr 220, poz. 1600)

Art. 6. Nauczyciel obowiązany jest rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym mu stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły: dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą; wspierać każdego ucznia w jego rozwoju oraz dążyć do pełni własnego rozwoju osobowego.

Nauczyciel obowiązany jest kształcić i wychowywać młodzież w umiłowaniu Ojczyzny, w poszanowaniu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w atmosferze wolności sumienia i szacunku dla każdego człowieka; dbać o kształtowanie u uczniów postaw moralnych i obywatelskich zgodnie z ideą demokracji, pokoju i przyjaźni między ludźmi różnych narodów, ras i światopoglądów.

Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z dnia 12 listopada 1982 r.)

Art. 1

§1. 1. Przepisy ustawy stosuje się w zakresie:

- 1) zapobiegania i zwalczania demoralizacji,
- 2) postępowania o czyny karalne – w stosunku do osób, które nie ukończyły lat 17,
- 3) wykonywania środków wychowawczych lub poprawczych – w stosunku do osób, względem których środki te zostały orzeczone, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez te osoby lat 21.

Art.4

§1. Każdy, kto stwierdzi istnienie okoliczności świadczących o demoralizacji nieletniego, w szczególności naruszenie zasad współżycia społecznego, popełnienie czynu zabronionego, systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego lub kształcenia zawodowego, używanie alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawianie nierządu, włóczęgostwo, udział w grupach przestępczych, ma społeczny obowiązek odpowiedniego przeciwdziałania temu, a przede wszystkim zawiadomienia o tym rodziców lub opiekunów nieletniego, szkoły, sądu rodzinnego, Policji lub innego właściwego organu.

§2. Każdy, dowiedziawszy się o popełnieniu czynu karalnego przez nieletniego, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję.

§3. Instytucje państwowe i organizacje społeczne, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przez nieletniego czynu karalnego ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję oraz przedsięwziąć czynności nie cierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów popełnienia czynu.

Art.6 Wobec nieletnich sąd rodzinny może:

- 1) Udzielić upomnienia
- 2) Zobowiązać do określonego postępowania, a zwłaszcza do:
 - naprawienia wyrządzonej szkody
 - wykonania określonych prac lub świadczeń na rzecz pokrzywdzonego lub społeczności lokalnej
 - przeproszenia pokrzywdzonego
 - podjęcia nauki lub pracy
 - uczestnictwa w odpowiednich zajęciach o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym
 - powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach albo do zaniechania używania alkoholu lub innego środka w celu wprowadzenia się w stan odurzenia
- 3) ustanowić nadzór odpowiedzialny rodziców lub opiekuna,
- 4) ustanowić nadzór organizacji młodzieżowej lub innej organizacji społecznej, zakładu pracy albo osoby godnej zaufania - udzielających poręczenia za nieletniego,
- 5) zastosować nadzór kuratora,
- 6) skierować do ośrodka kuratorskiego, a także do organizacji społecznej lub instytucji zajmujących się pracą z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, po uprzednim porozumieniu się z tą organizacją lub instytucją,
- 7) orzec zakaz prowadzenia pojazdów,
- 8) orzec przepadek rzeczy uzyskanych w związku z popełnieniem czynu karalnego,
- 9) orzec umieszczenie w rodzinie zastępczej, w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, w młodzieżowym ośrodku socjoterapii albo w ośrodku szkolno-wychowawczym,
- 10) orzec umieszczenie w zakładzie poprawczym,

Art. 8.

§ 1. W wypadku gdy rodzice lub opiekun nieletniego uchylają się od wykonania obowiązków nałożonych na nich przez sąd rodzinny, sąd ten może wymierzyć im karę pieniężną w wysokości od 50 do 1500 złotych.

Art.7

§ 1 Sąd rodzinny może:

- 1) zobowiązać rodziców lub opiekuna do poprawy warunków wychowawczych, bytowych lub zdrowotnych nieletniego, a także do ścisłej współpracy ze szkołą, do której nieletni uczęszcza, poradnią psychologiczno-pedagogiczną lub inną poradnią specjalistyczną, zakładem pracy lub zakładem leczniczym.

Kodeks Postępowania Cywilnego (Dz. U. z dnia 1 grudnia 1964 r.)

Art.572.

§1. Każdy, komu znane jest zdarzenie uzasadniające wszczęcie postępowania z urzędu, obowiązany jest zawiadomić o nim sąd opiekuńczy.

§2. Obowiązek wymieniony w § 1 ciąży przede wszystkim na urzędach stanu cywilnego, sądach, prokuratorach, notariuszach, komornikach, organach samorządu i administracji rządowej, organach Policji, placówkach oświatowych, opiekunach społecznych oraz organizacjach i zakładach zajmujących się opieką nad dziećmi lub osobami psychicznie chorymi.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu Z dnia 7 stycznia 2003 roku. W sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2003 r. Nr 11, poz. 114)

§2. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna polega w szczególności na:

- 1)diagnozowaniu środowiska ucznia;
- 2)rozpoznawaniu potencjalnych możliwości oraz indywidualnych potrzeb ucznia i umożliwianiu ich zaspokojenia;
- 3)rozpoznawaniu przyczyn trudności w nauce i niepowodzeń szkolnych;
- 4)wspieraniu ucznia z wybitnymi uzdolnieniami;
- 5)organizowaniu różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- 6)podejmowaniu działań wychowawczych i profilaktycznych wynikających z programu wychowawczego szkoły i programu profilaktyki, o których mowa w odrębnych przepisach, oraz wspieraniu nauczycieli w tym zakresie;
- 7)prowadzeniu edukacji prozdrowotnej i promocji zdrowia wśród uczniów, nauczycieli i rodziców;
- 8)wspieraniu uczniów, metodami aktywnymi, w dokonywaniu wyboru kierunku dalszego kształcenia, zawodu i planowaniu kariery zawodowej oraz udzielaniu informacji w tym zakresie;
- 9)wspieraniu nauczycieli w organizowaniu wewnątrzszkolnego systemu doradztwa oraz zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu;
- 10)wspieraniu nauczycieli i rodziców w działaniach wyrównujących szanse edukacyjne ucznia;
- 11)udzielaniu nauczycielom pomocy w dostosowaniu wymagań edukacyjnych wynikających z realizowanych przez nich programów nauczania do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia, u którego stwierdzono zaburzenia i odchylenia rozwojowe lub specyficzne trudności w uczeniu się, uniemożliwiające sprostanie tym wymaganiom;
- 12)wspieraniu rodziców i nauczycieli w rozwiązywaniu problemów wychowawczych;
- 13)umożliwianiu rozwijania umiejętności wychowawczych rodziców i nauczycieli;
- 14)podejmowaniu działań mediacyjnych i interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych.

Zadania, o których mowa w ust. 1, są realizowane we współpracy z:

- 1)rodzicami;
- 2)nauczycielami i innymi pracownikami przedszkola, szkoły lub placówki;
- 3)poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi;
- 4)innymi przedszkolami, szkołami i placówkami;
- 5)podmiotami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży.

§4. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w przedszkolu, szkole, lub placówce może być udzielana na wniosek:

- 1)ucznia
- 2)rodziców
- 3)nauczyciela
- 4)pedagoga
- 5)psychologa
- 6)logopedy
- 7)doradcy zawodowego
- 8)poradni psychologiczno-pedagogiczna

Ustawa z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz.U. z 1996 r. Nr 10, poz. 55, z 1997 r. Nr 88, poz. 554, Nr 121, poz.770, z 1999 r. Nr 96, poz.1107, z 2003 r. Nr 229, poz. 2274)

Art. 3.

Ochrona zdrowia przed następstwami używania tytoniu realizowana jest przez kształtowanie polityki zdrowotnej, ekonomicznej i społecznej, do której należy:

2) promocja zdrowia przez propagowanie stylu życia wolnego od nałogu palenia papierosów i używania wyrobów tytoniowych,

2a) działalność wychowawcza i informacyjna,

1. Zabrania się palenia wyrobów tytoniowych poza pomieszczeniami wyodrębnionymi i odpowiednio przystosowanymi:

1) w zakładach opieki zdrowotnej, z zastrzeżeniem ust. 2,

2) w szkołach i placówkach oświatowo-wychowawczych,

3) w pomieszczeniach zakładów pracy oraz innych obiektów użyteczności publicznej,

a w małych, jednoizbowych lokalach gastronomicznych - poza wyraźnie wyodrębnionymi miejscami.

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. O wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity: Dz. U. 2002 r. Nr 147 poz. 1231)

Art.14 Zabrania się sprzedaży, podawania i spożywania napojów alkoholowych:

1) Na terenie szkół oraz innych zakładów i placówek oświatowo-wychowawczych, opiekuńczych i domów studenckich

Art.43 ustęp 1, Kto spożywa napoje alkoholowe wbrew zakazom określonym w art. 14 ust.1 i 2a-6 albo nabywa lub spożywa napoje alkoholowe przyniesione przez siebie lub inną osobę w miejscach wyznaczonych do ich sprzedaży lub podawania, podlega karze grzywny

Ustawa O przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 24 kwietnia 1997r. (Dz.U. z 2005 r. Nr 179, poz. 1485)

Art. 9

4. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe formy działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem.

Art. 20.

1. Zabrania się reklamy i promocji substancji psychotropowych lub środków odurzających.

Art. 30.

1. Na wniosek przedstawiciela ustawowego, krewnych w linii prostej, rodzeństwa lub faktycznego opiekuna albo z urzędu sąd rodzinny może skierować niepełnoletnią osobę uzależnioną na przymusowe leczenie i rehabilitację.

2. Czasu przymusowego leczenia i rehabilitacji nie określa się z góry, nie może on być jednak dłuższy niż 2 lata.

3. Jeżeli osoba uzależniona ukończy 18 lat, przed zakończeniem przymusowego leczenia lub rehabilitacji, sąd rodzinny może je przedłużyć na czas niezbędny do osiągnięcia celu leczenia lub rehabilitacji, łącznie nie dłuższy jednak niż określony w ust. 2.

Art. 58.

1. Kto, wbrew przepisom ustawy, udziela innej osobie środka odurzającego lub substancji psychotropowej, ułatwia albo umożliwia ich użycie albo nakłania do użycia takiego środka lub substancji, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

2. Jeżeli sprawca czynu, o którym mowa w ust. 1, udziela środka odurzającego lub substancji psychotropowej małoletniemu lub nakłania go do użycia takiego środka lub substancji albo udziela ich w znacznych ilościach innej osobie, podlega karze pozbawienia wolności do lat 5.

Art. 59.

1. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, udziela innej osobie środka odurzającego lub substancji psychotropowej, ułatwia użycie albo nakłania do użycia takiego środka lub substancji, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

2. Jeżeli sprawca czynu, o którym mowa w ust. 1, udziela środka odurzającego lub substancji psychotropowej małoletniemu, ułatwia użycie albo nakłania go do użycia takiego środka lub substancji, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 60.

Kto, będąc właścicielem lub działającym w jego imieniu zarządcą albo kierownikiem zakładu gastronomicznego, lokalu rozrywkowego lub prowadząc inną działalność usługową, mając wiarygodną wiadomość o popełnieniu przestępstwa określonego w art. 56, 58 lub 59 na terenie tego zakładu lub lokalu, nie powiadamia o tym niezwłocznie organów ścigania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 62.

1. Kto, wbrew przepisom ustawy, posiada środki odurzające lub substancje psychotropowe, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

2. Jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w ust. 1, jest znaczna ilość środków odurzających lub substancji psychotropowych, sprawca podlega grzywnie i karze pozbawienia wolności do lat 5.

3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 68.

Kto, wbrew przepisom art. 20 ust. 1, prowadzi reklamę lub promuje substancję psychotropową lub środek odurzający, w celach innych niż medyczne, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem (Dz. U. z 2003 r. Nr 26, poz. 226)

§9. Szkoły i placówki podejmują działania interwencyjne polegające na powiadomieniu rodziców i Policji w sytuacjach kryzysowych, w szczególności gdy dzieci lub młodzież używają, posiadają lub rozprowadzają środki lub substancje psychoaktywne

§10. Szkoły i placówki opracowują, zgodnie ze statutem, strategię działań wychowawczych i zapobiegawczych oraz interwencyjnych wobec dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem, która uwzględnia w szczególności:

4. Procedury postępowania w sytuacjach szczególnych zagrożeń związanych z ze środkami odurzającymi i psychotropowymi i uwzględnieniem zadań osób podejmujących interwencję.

5. Współpracę z rodzicami w zakresie działań wychowawczych i zapobiegawczych, prozdrowotnych oraz interwencyjnych.

9. Sposób współdziałania pracowników szkoły ze służbą zdrowia i Policją w sytuacjach wymagających interwencji.

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 marca 2002 roku Nr 37

w sprawie powołania Zespołu do Spraw Opracowania Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży. Na podstawie art. 12 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów (Dz. U. z 1999 r. Nr 82, poz. 929, z 2000 r. Nr 120, poz. 1268 oraz z 2001 r. Nr 102, poz. 1116 i Nr 154, poz. 1799 i 1800)

§ 1. 1. Powołuje się Zespół do Spraw Opracowania Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży, zwany dalej "Zespołem".

§2. W skład Zespołu wchodzi:

- 1) przewodniczący - podsekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji,
- 2) członkowie - przedstawiciele:
 - a) Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji,
 - b) Komendanta Głównego Policji,
 - c) Ministra Sprawiedliwości,
 - d) Ministra Zdrowia,
 - e) Ministra Pracy i Polityki Społecznej,
 - f) Ministra Edukacji Narodowej i Sportu.

§ 3. Do zadań Zespołu należy:

Opracowanie Programu Zapobiegającego Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży, w tym:

- 2) Opracowanie procedur postępowania nauczycieli i metod współpracy szkół z Policją w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży przystępczością i demoralizacją, w szczególności: narkomanią, prostytutką.

Kodeks Karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z dnia 2 sierpnia 1997 r.; sprostowanie z 1997 r. Dz. U. Nr 128, poz. 840; zm. z 1999 r. Nr 64, poz. 729 i Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 48, poz. 548 i Nr 93, poz. 1027)

Art. 207.

§ 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 208. Kto rozpija małoletniego, dostarczając mu napoju alkoholowego, ułatwiając jego spożycie lub nakłaniając go do spożycia takiego napoju, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 210.

§1. Kto wbrew obowiązkowi troszczenia się o małoletniego poniżej lat 15 albo o osobę nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny osobę tę porzuca, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z dnia 4 sierpnia 1997 r.; zm. z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 50, poz. 580, Nr 62, poz. 717, Nr 73, poz. 852 i Nr 93, poz. 1027)

Art. 304

§1. Każdy dowiedziawszy się o po-pełnieniu przystępstwa ściganego z urzędu ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję.

§2. Instytucje Państwowe i samorządowe, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przystępstwa ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję oraz przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przystępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przystępstwa

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69)

§ 40. Pracownik szkoły lub placówki, który powziął wiadomość o wypadku, niezwłocznie zapewnia poszkodowanemu opiekę, w szczególności sprowadzając fachową pomoc medyczną, a w miarę możliwości udzielając poszkodowanemu pierwszej pomocy.

§ 41. O każdym wypadku zawiadamia się niezwłocznie:

- 1) rodziców (opiekunów) poszkodowanego;
- 4) organ prowadzący szkołę lub placówkę.

Zarządzenie Nr 590 komendanta Głównego Policji z dnia 24 października 2003 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich. Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji Dz. U. z 2002 r. Nr 7, poz. 58, Nr 19, poz. 185, Nr 74, poz. 676, Nr 81, poz. 731, Nr 113, poz. 984, Nr 115, poz. 996, Nr 153, poz. 1271, Nr 176 poz. 1457, Nr 200, poz. 1688 oraz z 2003 r. Nr 90, poz. 844, Nr 113, poz. 1070, Nr 130, poz. 1188 i 1190, Nr 137, poz. 1302 i Nr 166, poz. 1609)

§6 W zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich Policja zobowiązana jest w szczególności do:

- 1) wykrywania popełnionych przez nieletnich czynów karalnych oraz wykonywania czynności w postępowaniu wyjaśniającym;
- 2) ścigania sprawców przestępstw i wykroczeń popełnionych na szkodę nieletnich lub wspólnie z nimi;
- 3) ujawniania źródeł demoralizacji i przestępczości nieletnich;
- 4) ujawniania i rozpoznawania przypadków braku opieki nad nieletnimi bądź zaniedbań opiekuńczych wychowawczych i podejmowania właściwych działań;
- 5) przekazywania do sądu rodzinnego informacji i materiałów w sprawach nieletnich, wskazujących na potrzebę wszczęcia postępowania przewidzianego w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich lub kodeksie rodzinnym i opiekuńczym;
- 6) inicjowania i prowadzenia wspólnie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi działań profilaktycznych zmierzających do minimalizacji zagrożeń wśród nieletnich;
- 7) prowadzenia działań prewencyjnych ukierunkowanych na zapobieganie demoralizacji i przestępczości nieletnich.

§7 Wykrywanie popełnionych przez nieletnich czynów karalnych oraz ujawnianie nieletnich zagrożonych demoralizacją realizowane jest poprzez:

- 1) prowadzenie rozpoznania środowisk nieletnich i rodzin dysfunkcyjnych, co do których istnieje podejrzenie występowania między innymi takich zjawisk patologicznych, jak: przestępczość, narkomania, alkoholizm, prostytutka, przemoc domowa, żebractwo, przynależność do subkultur lub grup psychomanipulacyjnych;
- 2) prowadzenie poszukiwań nieletnich na podstawie obowiązujących przepisów;
- 3) pobieranie, przetwarzanie i wykorzystywanie informacji, w tym danych osobowych, o nieletnich dopuszczających się czynów zabronionych przez ustawę jako przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego - zgodnie z zasadami określonymi w odrębnych przepisach.

§8 Działania profilaktyczne policjantów w zakresie ograniczania demoralizacji i przestępczości w środowiskach nieletnich realizowane są przez:

- 1) informowanie samorządów i społeczności lokalnych o występujących na danym terenie zagrożeniach przestępczością nieletnich lub przejawach demoralizacji nieletnich;
- 2) inspirowanie lokalnych społeczności do działań o charakterze profilaktycznym oraz udział przedstawicieli komórek do spraw nieletnich i patologii w budowaniu lokalnych systemów bezpieczeństwa i programów profilaktycznych;
- 3) udział policjantów w spotkaniach z młodzieżą, rodzicami, pedagogami oraz przedstawicielami różnych organizacji zajmujących się problematyką nieletnich;

- 4) uczestnictwo w przedsięwzięciach realizowanych na rzecz bezpieczeństwa nieletnich;
- 5) promowanie wśród nieletnich bezpiecznych i społecznie pożądanych zachowań;
- 6) współredagowanie z instytucjami i organami zajmującymi się problematyką nieletnich materiałów informacyjno-edukacyjnych.

§9 Działania prewencyjne policjantów wobec nieletnich i osób wpływających demoralizująco na ich rozwój obejmują:

- 1) patrolowanie oraz obchód:
 - a) rejonów szkół i placówek opiekuńczo-wychowawczych,
 - b) miejsc grupowania się młodzieży,
 - c) miejsc, w których odbywają się imprezy masowe z udziałem nieletnich;
- 2) legitymowanie nieletnich pozostających bez opieki, przebywających w porze nocnej w miejscach i okolicznościach, w których mogą stać się ofiarami (sprawcami) przestępstwa lub wykroczenia;
- 3) ujawnianie przypadków sprzedaży i podawania alkoholu lub sprzedaży wyrobów tytoniowych nieletnim;
- 4) reagowanie na każdą sytuację przestępczego zachowania lub naruszającą dobro dziecka;
- 5) inne czynności podejmowane stosownie do występujących zagrożeń.

§12 Policjanci służby prewencyjnej, wykonujący zadania patrolowo-interwencyjne, ruchu drogowego oraz dzielnicowi ujawniają nieletnich zagrożonych demoralizacją i przestępczością w czasie wykonywania zadań służbowych, a zwłaszcza w przypadkach interwencji dotyczących:

- a) popełnianego czynu karalnego,
- b) niszczenia mienia,
- c) przebywania na wagarach,
- d) przebywania bez opieki rodziców lub opiekunów w porze nocnej poza miejscem zamieszkania,
- e) zakłócania spokoju i porządku publicznego,
- f) postępowania się nieprzyzwoitym słownictwem,
- g) używania alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia,
- h) palenia papierosów,
- i) uprawiania nierządu,
- j) zebrania,
- k) innych zachowań naruszających obowiązujące normy społeczne,
- l) sytuacji rodzinnej dziecka stwierdzonej w czasie interwencji domowej.

§18 Do zadań komórki do spraw nieletnich i patologii komendy miejskiej, powiatowej i rejonowej Policji należy:

- 1) ujawnianie nieletnich:
 - a) sprawców czynów karalnych,
 - b) organizatorów i przywódców grup przestępczych o charakterze kryminalnym,
 - c) wykazujących przejawy demoralizacji;
- 2) zbieranie i utrwalanie dowodów czynów karalnych popełnionych przez nieletnich w wypadkach nie-cierpiących zwłoki;
- 3) wykonywanie czynności zleconych przez sędziego rodzinnego według zasad określonych w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich;
- 4) rozpoznawanie i profilaktyka w środowiskach sprawców czynów karalnych zagrożonych demoralizacją;
- 5) współdziałanie ze służbą kryminalną w celu rozpoznania osób, środowisk i zdarzeń wpływających demoralizująco na nieletnich;
- 6) bieżąca współpraca z sądami rodzinnymi, placówkami i instytucjami ustawowo lub statutowo powołanymi do zajmowania się problematyką nieletnich oraz samorządami lokalnymi;
- 7) udział w budowaniu lokalnych systemów przeciwdziałania demoralizacji, przestępczości i patologii społecznej wśród nieletnich;
- 8) prowadzenie kart nieletnich, o których mowa w § 19 ust.1. Wzór karty nieletniego określa załącznik nr 1 do zarządzenia;

9) prowadzenie wykazu czynności profilaktycznych podjętych w sprawach nieletnich, według wzoru stanowiącego załącznik nr 2 do zarządzenia;

10) przekazywanie informacji o ujawnieniu nieletniego zagrożonego demoralizacją lub będącego sprawcą czynu karalnego dzielnicowemu odpowiedzialnemu za rejon, w którym nieletni ten zamieszkuje;

11) pisemne powiadamianie rodziców lub opiekunów nieletniego przebywającego w porze nocnej poza miejscem zamieszkania o fakcie i okolicznościach jego legitymowania przez Policję. Wzór zawiadomienia określa załącznik nr 3 do zarządzenia;

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 1996 r. Nr 67, poz. 329 ze zm.)

Art. 15.

1. Nauka jest obowiązkowa do ukończenia 18 roku życia.

2. Obowiązek szkolny dziecka rozpoczyna się z początkiem roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat, oraz trwa do ukończenia gimnazjum, nie dłużej jednak niż do ukończenia 18 roku życia.

Art. 16.

5. Obowiązek szkolny spełnia się przez uczęszczanie do szkoły podstawowej i gimnazjum, publicznych albo niepublicznych.

5a. Po ukończeniu gimnazjum obowiązek nauki spełnia się:

1) przez uczęszczanie do publicznej lub niepublicznej szkoły ponadgimnazjalnej,

2) przez uczęszczanie na zajęcia realizowane w formach pozaszkolnych w placówkach publicznych i niepublicznych

Art. 18.

Rodzice dziecka podlegającego obowiązkowi szkolnemu są obowiązani do:

1) dopełnienia czynności związanych ze zgłoszeniem dziecka do szkoły,

2) zapewnienia regularnego uczęszczania dziecka na zajęcia szkolne,

3) zapewnienia dziecku warunków umożliwiających przygotowanie się do zajęć szkolnych,

4) zapewnienia dziecku realizującemu obowiązek szkolny poza szkołą, warunków nauki określonych w zezwoleniu, o którym mowa w art. 16 ust. 8,

5) powiadamiania organów gminy o formie spełniania obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki przez młodzież w wieku 16-18 lat i zmianach w tym zakresie.

Art. 20.

Niespełnianie obowiązku, o którym mowa w art. 14 ust. 3, obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki podlega egzekucji w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493)

Art. 87a.

1) Wychowawca zatrudniony w placówce opiekuńczo-wychowawczej oskarżony o popełnienie przestępstwa z użyciem przemocy, w przemocy w rodzinie, zostaje z mocy prawa zawieszony w pełnieniu obowiązków służbowych na czas trwania postępowania.

2) Dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej rozwiązuje stosunek pracy z wychowawcą, który został prawomocnie skazany za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy.

Oprac. Jagna Niepokólczycka-Gac

8. Instytucje wspomagające szkołę

- **Komenda Powiatowa w Piasecznie, ul. Kościelna 3, 05-500 Piaseczno**

Telefony do oficera dyżurnego

(0-22)756-70-16

(0-22)756-70-17

(0-22)756-70-18

Wydział ds. nieletnich (do lat 17)

(0-22) 604-52-27

<http://kpppiaseczno.waw.pl>

- **Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, ul. Chyliczkowska 20**

tel. (022) 750 66 12, 750 60 17, 737 11 90

- **Stowarzyszenie OPTA** działające na rzecz rodzin przeżywających kryzysy związane między innymi z występowaniem w rodzinie przemocy lub współzależnienia.

Telefony: **022 622 52 52** lub **022 424 09 89**

od poniedziałku do piątku w godz. **12.00 - 17.00**